

SYNEN PÅ INDUSTRISAMHÄLLET

MARIA PETERSSON, SÖREN HOLMBERG OCH
LENNART WEIBULL

Den 10 december 2001 meddelade Continental att produktionen vid företagets däckfabrik i Gislaved skulle läggas ner och att samtliga drygt 750 anställda skulle förlora sina jobb. Nedläggningen av däckfabriken i Gislaved är bara ett exempel de senaste åren där industriföretag valt att skära ner eller helt lägga ner produktionen, ofta till förmån för billigare produktion i låglöneländer. Bengtsfors, Linköping, Motala och Karlskrona är exempel på orter som vi de senaste åren kommit att förknippa med nedläggning.

Ett annat perspektiv på den industriella utvecklingen sedan andra hälften av 1990-talet handlar om IT-sektorns uppgång och senare fall. Hela atmosfären kring IT-boomen kännetecknades av ett annat slags näringsliv med en stor tjänstesektor och kanske ytterst ett annat sätt att leva. Borta var industriarbete förknippat med stora maskiner och mycket buller och i centrum stod nu tysta datorer i vackra kontorslandskap omgivna av energiska ungdomar i fleecetröjor. Det handlade om ett nytt samhälle (jfr Holmberg och Weibull, 2001:7ff).

Oavsett perspektivet på de senaste årens industriella utveckling har näringslivsfrågorna på nytt kommit i centrum för diskussionen. De har å ena sidan handlat om industrins behov av utbildad arbetskraft och å andra sidan om vilken typ av samhälle vi vill ha. Svårigheterna för Ericsson har givit aningar om en försämrad konjunktur, men debatten om direktörslöner har även givit frågan ett politiskt perspektiv. Förtroendet för storföretagen är dessutom det lägsta som uppmätts på lång tid (se det tidigare kapitlet om institutionsförtroende i denna volym).

Sådana frågor är bakgrunden till att det inom ramen för SOM-institutet startades ett forskningsprojekt benämnt *Arbete & Industri*. Projektet som startade redan 1998 syftar till att belysa svenska folkets syn på industrisamhället och på det goda arbetet.¹ Det bygger på frågor om människors verklighetsföreställningar och värderingar av aktuella förhållanden.

I detta kapitel fokuserar vi på två frågor. För det första, hur har synen på industrisamhället och svensk industri förändrats de senaste åren? Och för det andra, vilka åsikter har svenska folket om vad som behövs göras i framtiden?

Synen på industrisamhället

När det gäller svenskarnas syn på industrisamhället har vi framförallt byggt på frågor som sökt komma åt människors verklighetsuppfattningar. Dessa har vi sökt mäta

med hjälp av ett tiotal enkätfrågor där svarspersonerna på en skala mellan 0-10 fått ange om ett antal påståenden är riktiga eller felaktiga. Påståendena har varierats mellan "positiva" och "negativa" och under de fyra undersökningsåren har olika varianter prövats. I figur 1 redovisas utfallet av de nio alternativ som fanns med i 2001 års undersökning. Figuren visar andelar som anser att respektive påstående är felaktigt respektive riktigt.

En första iakttagelse är att flertalet svars personer har kunnat ta ställning till påståendena. Det interna bortfallet ligger under 10 procent. Samtidigt kan vi i figuren se att procenttalen inte summerar till 100 procent, vilket innebär att de som valt att placera sig i mitten och således undviker att ta klar ställning utgör en inte obetydlig del. När det gäller påståendet om att "Industrin tar sitt ansvar för miljön" är det nästan hälften som lägger sig i mitten.

Vissa kritiska uppfattningar framträder dock tydligt. En klar majoritet uppfattar läget som att industrin är mer intresserad av vinster än av de anställdas arbetssituation och att det är aktieägarnas krav på vinster som bestämmer utvecklingen inom industrin. Samtidigt uppfattar dock omkring hälften att den svenska industrin är internationellt konkurrenskraftig och att storföretagen sköts effektivt och inte sköts sämre än utländska företag.

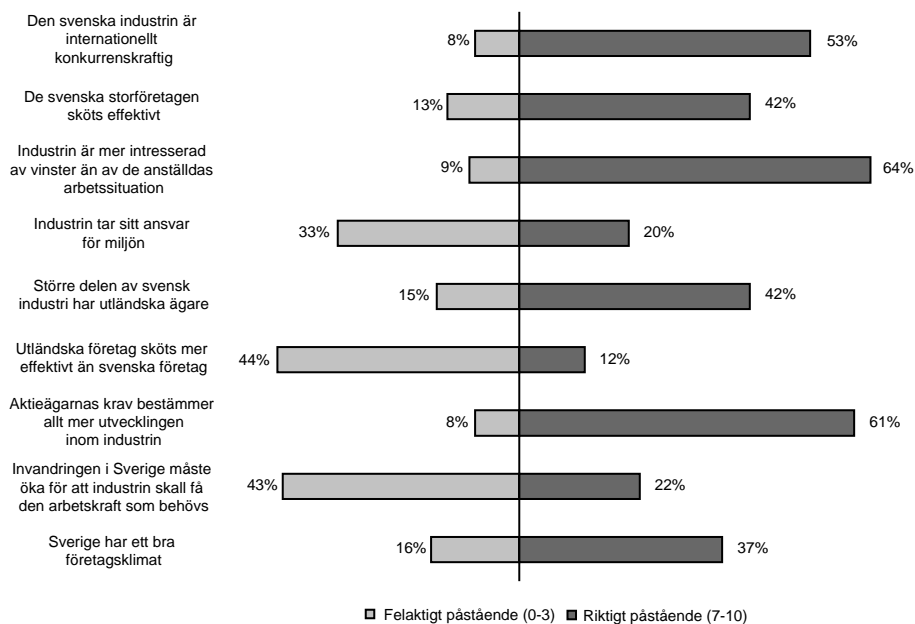
Om vi ser till utvecklingen de senaste fyra åren kan noteras att opinionen år 2001 är något mindre övertygad om att svensk industri är internationellt konkurrenskraftig än den var i den första mätningen 1998. Andelen personer som anser påståendet riktigt har minskat från 61 procent 1998 till 53 procent 2001. Nedgången har varit störst mellan 2000 och 2001 (från 64 till 53 procent). Det förefaller rimligt att se detta mot bakgrund av den tilltagande oron för Ericsson under år 2001. På motsvarande sätt kan man tolka nedgången i synen på hur effektivt de svenska storföretagen sköts. Mellan 1998 och 2001 har andelen som anser det riktigt att svenska storföretag sköts på ett effektivt sätt minskat från 59 till 42 procent. Dessutom har andelen som anser påståendet felaktigt ökat från 7 till 13 procent.

Den industrikritik som skymtar bakom föreställningen att företagets vinster betyder mer än de anställdas arbetssituation ligger på samma nivå alla undersökta år. Det samma gäller synen på att "Aktieägarnas krav på vinster bestämmer allt mer utvecklingen inom industrin". Möjligen kunde förväntas att den intensifierade diskussionen om direktörernas löner skulle påverkat bedömningarna, men på en generell nivå tycks så inte vara fallet.

När det gäller andra indikatorer på hur svensk industri uppfattas kan det noteras att det i fråga om industrins miljöansvar inte finns någon tydlig opinionsbild. Även om en tredjedel inte uppfattar att industrin tar ett sådant ansvar – medan 20 procent menar att man gör det, är det kanske mest intressanta att över hälften placerar sig på det neutrala mittenalternativet. Opinionsbalansen mellan dem som menar att industrin tar sitt miljöansvar och de som menar att man inte gör det har varit stabil sedan 1998.

Drygt 40 procent av svenska folket anser det *inte* riktigt att invandringen till Sverige måste öka för att industrin skall få den arbetskraft som behövs. 22 procent tycker dock det är rätt att arbetskraftsinvandringen måste öka. Andelen som uppfattar att svenskt näringsliv domineras av utländska ägare – ett påstående som kan prövas mot verkligheten och då inte visar sig stämma – är fler än de som inte tror det. Andelen som anser att det stämmer att större delen av svensk industri har utländska ägare har dock minskat något.

Figur 1 Svenska folkets syn på industrisambället 2001 (procent)

Kommentar: Antal personer som totalt kan besvara frågan är 1739 stycken. Frågan är ställd "Vad är Din uppfattning om följande påståenden som man ibland hör om svensk industri? Ange för vart och ett av påståendena om det enligt Din uppfattning är felaktigt eller riktigt". Svarsskalan går från 0 till 10 där 0 motsvarar "Helt felaktigt påstående" och 10 "Helt riktigt påstående". I figurerna ovan har svarsalternativen 0-3 slagits ihop till "Felaktigt påstående" och 7-10 till "Riktigt påstående". Andelen personer som ej besvarat frågan/någon av delfrågorna är mellan 7,2 och 9,6 procent.

Källa: Riks-SOM 2001

Bedömning i olika grupper

Även om vissa påståenden relativt enkelt kan ställas mot verkligheten är detta inte det primära syftet med att ställa frågor om verklighetsföreställningar. Vårt intresse är snarare att se verklighetsföreställningarna som ett slags glasögon genom vilka svars-

personerna ser världen – där vi vill belysa såväl varför man har just dessa glasögon som vilka konsekvenser det har med just en viss typ av slipade glas.

I ett sådant perspektiv blir den första viktiga frågan hur föreställningar om industrisamhället ser ut i olika grupper av befolkningen. Vi har här valt att exemplifiera genom en fördjupad analys på grundval av hur olika svarspersoner tagit ställning till påståendena ”Den svenska industrin är internationellt konkurrenskraftig” och ”De svenska storföretagen sköts effektivt”. I tabell 1 redovisas andelen som anser respektive påstående som felaktigt eller riktigt samt ett balansmått (andelen som anser det riktigt minus andelen som anser det felaktigt) för totalt nio demografiska, socioekonomiska och politiska bakgrundsvariabler. Resultaten kan tolkas så att ju högre positiva balansmått (+), desto positivare syn på svensk industri.

Om vi startar med påståendet om den svenska industrins konkurrenskraft uppvisar det förhållandevis små skillnader mellan olika grupper. Överlag instämmer alla i påståendet, inte någon minusbalans noteras. De största differenserna inom någon grupp finns i fråga om partisympati, där miljöpartiet ligger lägst (+29) och moderaterna högst (+53), ålder, där de unga är mindre övertygade (+31) än de äldsta (+52) och politiskt intresse, där de intresserade tror mer på svensk industri (+55) än de ointresserade (+37). Att det också finns ett högt samband med vilket allmänt förtroende man har för storföretagen validerar närmast påståendet.

Det kan i övrigt noteras att det är små skillnader mellan personer i privat och offentlig sektor. Vidare har TCO-medlemmar och SACO-medlemmar en mer industripositiv syn än LO-medlemmar.

Påståendet om de svenska storföretagens effektivitet uppvisar allmänt samma positiva mönster: i alla grupper ligger balansmättet på plus. Samtidigt är det uppenbart att synen på svenska storföretags sätt att arbeta är mera differentierad än synen på svensk industri i en internationell jämförelse. I synen på storföretagens effektivitet är differensen med hänsyn till partisympati betydande; även här är miljöpartiets sympatisörer mest tveksamma med ett balansmått på endast +9, i jämförelse med moderaternas +45. Också ålderskillnaderna är större i synen på storföretagen, +12 bland de yngsta och +47 bland de äldsta. Bland de yngsta är det dock många som placerar sig i mitten.

Den samlade bilden på industrin måste betraktas som klart positiv. De partipolitiska skillnader som uppträder är i förväntade och torde ha förstärkts av de senaste årens debatt. Huruvida ålderskillnaderna i första hand har att göra med åldersbetingad erfarenhet av industrin eller om det rör sig om en skillnad över generationer kan inte avgöras på detta underlag.

Tabell 1 Uppfattningarna om påståendena "Den svenska industrin är internationellt konkurrenskraftig" respektive "De svenska storföretagen sköts effektivt" i olika befolkningsgrupper 2001 (procent och balansmätt)

	Den svenska industrin är internationellt konkurrenskraftig			De svenska storföretagen sköts effektivt			Antal svar
	Riktigt påstående	Felaktigt påstående	Balansmätt	Riktigt påstående	Felaktigt påstående	Balansmätt	
Alla	53	8	+45	42	13	+29	1572
Män	61	8	+53	47	12	+35	792
Kvinnor	45	9	+36	37	14	+23	779
15-29 år	39	8	+31	27	15	+12	299
30-49 år	52	8	+44	38	15	+23	462
50-64 år	60	9	+51	46	12	+34	458
65-85 år	59	7	+52	56	9	+47	304
Låg utbildning	53	9	+42	41	16	+25	650
Medelhög utbildning	51	8	+43	39	12	+27	382
Hög utbildning	57	7	+50	46	10	+36	462
Arbetarfamilj	47	9	+38	34	16	+18	641
Jordbrukarfamilj	60	9	+51	53	12	+41	34
Tjänstemannafamilj	57	5	+52	44	11	+33	397
Högre tjänstemanna/akademikerfamilj	63	7	+56	55	6	+49	223
Företagarfamilj	54	14	+40	46	13	+33	120
Förvärvsarbetande	56	8	+48	41	12	+29	844
Offentlig sektor	52	8	+44	41	11	+30	310
Privat sektor	59	8	+51	41	12	+29	516
Arbetslösa	48	12	+36	31	21	+10	102
LO	52	8	+44	36	17	+19	319
TCO	59	6	+53	43	8	+35	243
SACO	56	5	+51	45	11	+34	108
Ren landsbygd	62	10	+52	45	15	+30	221
Mindre tätort	48	11	+37	37	15	+22	369
Stad eller större tätort	52	8	+44	41	12	+29	482
Stockholm, Göteborg eller Malmö	54	6	+48	45	11	+34	453
Vänsterpartiet	53	9	+44	35	16	+19	173
Socialdemokraterna	55	5	+50	39	13	+26	556
Centerpartiet	58	11	+47	48	8	+40	86
Folkpartiet	57	8	+49	38	14	+24	58
Moderaterna	61	8	+53	54	9	+45	319
Kristdemokraterna	48	6	+42	43	7	+36	166
Miljöpartiet	36	7	+29	31	22	+9	58
Mycket intresserad av politik	66	11	+55	56	11	+45	154
Ganska intresserad av politik	60	7	+53	46	12	+34	673
Inte intresserad av politik	45	8	+37	35	14	+21	724

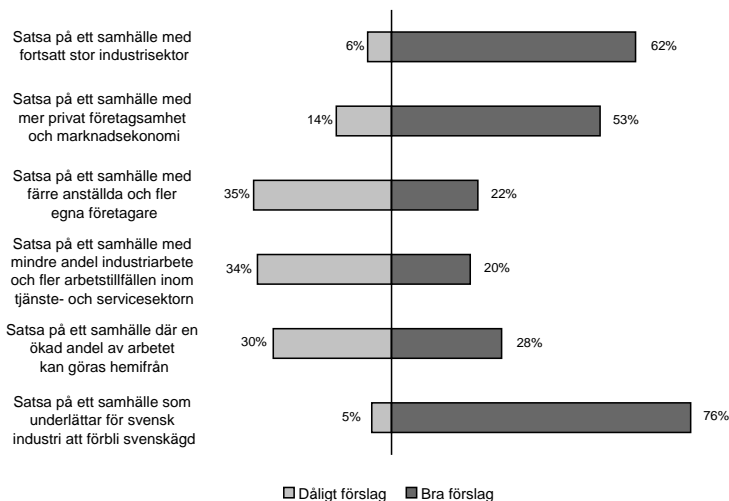
Kommentar: Antal personer som totalt kan besvara frågan är 17399 stycken. Då olika många besvarat de två delfrågorna anges N-talet för den delfråga där minst personer svarat. Frågan är ställd: "Vad är Din uppfattning om följande påståenden som man ibland hör om svensk industri? Ange för vart och ett av påståendena om det enligt Din uppfattning är felaktigt eller riktigt." Svarsskalan går från 0 till 10, där 0 motsvarar "Helt felaktigt påstående" och 10 "Helt riktigt påstående". I tabellen ovan har svarsalternativen 0-3 slagits ihop till "Felaktigt påstående och 7-10 till "Helt riktigt påstående". I gruppen Arbetslösa ingår de som har angivit att de "Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder", "Genomgår arbetsmarknadsutbildning i AMS regi", "Genomgår utbildning i det sk kunskapslyftet" samt "Arbetslös". I kategorin Inte intresserad av politik ingår de som angivit att de är "Inte särskilt intresserade av politik" respektive "Inte alls intresserade av politik". Balansmättet kan variera mellan -100 och +100. Om samtliga svarar "Riktigt påstående" blir balansmättet +100 och svarar samtliga "Felaktigt påstående" blir balansmättet -100.

Framtidssamhällen

Svenska folket har en övervägande positiv syn på svensk industri men föreställningarna har blivit aningen mer negativa över de senaste åren. Med de resultaten i åtanke är det intressant att ta reda på hur allmänheten ser på framtiden. Vad anses vara viktigt att satsa på i det framtida samhället? Inom ramen för den nationella SOM-undersökningen har projektet *Arbete & Industri* vid två tillfällen, 1999 och 2001, ställt frågor om olika framtidssatsningar. Framtidsfrågorna har formulerats som förslag och svarspersonerna har fått ta ställning om förslagen är bra eller dåliga. Flera av frågorna är också relevanta att jämföra med opinionsutvecklingen i fråga om synen på industrin. Utfallet för de frågor som ställdes år 2001 återfinns i figur 2.

Av de förslag som formulerades 2001 var det som hade störst uppslutning att i framtiden satsa på ett samhälle som underlättar för svensk industri att förbli svenskägd. Drygt tre fjärdedelar ansåg att det var ett mycket eller ganska bra förslag. Andra förslag med stor uppslutning är att det skall satsas på ett samhälle med stor industrisektor och ett samhälle med mer privat företagsamhet och marknadsekonomi. Däremot är en stor del tveksamma till ett tjänste- och servicesamhälle med mindre andel industriarbete och till ett samhälle med fler egna företagare och färre anställda. När det gäller de två senare förslagen är det dock en hög andel som väljer att inte ta ställning – i båda fallen över 40 procent.

Figur 2 Svenska folkets åsikter om olika samhällen som det eventuellt bör satsas på i framtiden 2001 (procent)

Kommentar: Antal personer som totalt kan besvara frågan är 1739 stycken. Frågan är ställd: "Här är en lista med förslag på olika slags samhällen som en del människor anser att vi bör satsa på i framtiden. Ange för vart och ett av förslagen om Du anser att det är bra eller dåligt.". De fem svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I figuren ovan har svarsalternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag" och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" till "Dåligt förslag". Andelen personer som hoppat över frågan är mellan 8,3 och 9,1 procent. **Källa:** Riks-SOM 2001

Det finns vissa förändringar över tid när det gäller synen på några av framtidssamhällena. I fråga om satsningen på ett samhälle med en fortsatt stor industrisektor har andelen positiva minskat något – från 66 procent 1999 till 62 procent 2001. Men nivåerna ligger så stabilt att resultatet får betraktas som att svenska folket fortfarande står bakom industrisamhället. Det finns samma svaga tendens i fråga om attityderna till tjänste- och servicesamhället: det finns en liten minskning i andelen som är negativa.

I samma frågebatteri ingick även förslag om att vi i framtiden skall satsa på ett samhälle där en ökad andel av arbetet görs hemifrån. Opinionen väger här mycket jämt – i stort sett en lika stor andel anser förslaget bra som anser det dåligt. År 1999 var något fler positivt inställda. Den högre andelen 1999 torde kunna förklaras av att flexibelt hemarbete var ett av de centrala budskapen från de nya IT-entreprenörerna, vilket senare kom att omvärderas som en följd av att IT-utvecklingen inte gick som man trott.

Bedömning i olika grupper

Bedömningar av framtiden tar givetvis sin utgångspunkt i personlig erfarenhet och personliga visioner. Jag är intresserad av ett samhälle där jag känner mig hemma och ett samhälle som ligger nära mina ideal. På detta sätt är det rimligt att förvänta sig större skillnader mellan olika grupper än i den allmänna synen på industrin. Detta bekräftas också av våra analyser. Vi koncentrerar oss på åsikterna om industrisektorns storlek och tjänstesamhällets framväxt. Positiva balansmått visar på en positiv uppfattning om industrisamhället. Skillnaderna mellan olika gruppers bedömningar visar sig inte så mycket gälla synen på industrisektorns framtida storlek, utan mera förslaget om ett framtida tjänste- och servicesamhälle.

När det gäller synen på industrisektorns storlek finns det ett allmänt stöd i alla grupper. Inte på någon punkt uppträder minustecken även om skillnaderna på några punkter är stora. Det är på nytt ålder och partisynpaty som skiktat svarspersonerna mest. Att satsa på ett samhälle med en stor industrisektor tycker endast drygt 40 procent av de yngsta vara ett rimligt förslag, medan nästan 80 procent av de äldre anser det bra. Balansmåttan är +34 och +74. Av miljöpartiets sympatisörer anser 36 procent att förslaget är bra, av socialdemokraternas hela 68 procent (balansmått +24 och +64).

Även andra skillnader är värda att notera. Det är lågutbildade som mer än högutbildade som slår vakt om industrisamhället. Däremot är det små skillnader beroende på om man arbetar i privat eller offentlig sektor eller vilken facklig organisation man är med i.

Det är i synen på ett framtida tjänste- och servicesamhälle som skillnaderna mellan olika grupper framträder tydligast. Här uppträder både plus- och minustecken. Vissa tar avstånd från en expansion för tjänste- och servicesamhället (+), medan andra sluter upp kring ett sådant samhällsideal (-).² Här är det partisynpaty som tydligast skiktat svarspersonerna.

Tabell 2 Åsikter om förslagen "Satsa på ett samhälle med en fortsatt stor industrisektor" respektive "Satsa på ett samhälle med mindre andel industriarbete och fler arbetstillfällen inom tjänste- och service-sektorn" i olika befolkningsgrupper 2001 (procent och balansmått)

	Fortsatt stor industrisektor			Mindre andel industriarbete och fler arbets-tillfällen inom tjänste- och servicesektorn			
	Bra förslag	Dåligt förslag	Balans-mått	Dåligt förslag	Bra förslag	Balans-mått	Antal svar
Alla	62	6	+56	34	20	+14	1581
Män	68	5	+63	42	16	+26	789
Kvinnor	56	6	+50	27	24	+3	791
15-29 år	42	8	+34	18	27	-9	305
30-49 år	56	7	+49	29	21	+8	517
50-64 år	71	5	+66	46	17	+29	457
65-85 år	77	3	+74	44	16	+28	301
Låg utbildning	69	4	+65	42	14	+28	675
Medelhög utbildning	53	6	+47	31	21	+10	382
Hög utbildning	58	9	+49	26	29	-3	459
Arbetarfamilj	61	3	+58	33	17	+16	653
Jordbrukarfamilj	58	11	+47	52	11	+41	35
Tjänstemannafamilj	67	7	+60	38	19	+19	398
Högre tjänstemanna/akademikerfamilj	58	9	+49	26	29	-3	222
Företagarfamilj	65	7	+58	42	24	+18	120
Förvärsarbetande	62	5	+57	36	20	+16	848
Offentlig sektor	60	6	+54	31	21	+10	314
Privat sektor	63	5	+58	39	18	+21	512
Arbetslösa	54	6	+48	29	24	+5	105
LO	65	3	+62	39	14	+25	325
TCO	65	6	+59	36	22	+14	242
SACO	59	7	+52	28	34	-6	107
Ren landsbygd	60	5	+55	38	21	+17	224
Mindre tätort	61	6	+55	35	20	+15	371
Stad eller större tätort	64	5	+59	36	17	+19	478
Stockholm, Göteborg eller Malmö	60	7	+53	31	22	+9	463
Vänsterpartiet	57	8	+49	23	27	-4	173
Socialdemokraterna	68	4	+64	35	18	+17	559
Centerpartiet	64	6	+58	51	9	+42	86
Folkpartiet	53	13	+40	31	34	-3	61
Moderaterna	65	4	+61	39	16	+23	318
Kristdemokraterna	64	7	+57	39	21	+18	163
Miljöpartiet	36	12	+24	22	38	-16	58
Mycket intresserad av politik	57	15	+42	34	31	+3	156
Ganska intresserad av politik	68	6	+62	37	19	+18	669
Inte intresserad av politik	57	3	+54	32	19	+13	734

Kommentar: Frågan är ställd: "Här är en lista med förslag på olika slags samhällen som en del människor anser att vi bör satsa på i framtiden. Ange för vart och ett av förslagen om Du anser att det är bra eller dåligt". De fem svarsalternativen är "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". I tabellen ovan har svarsalternativen "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag" slagits ihop till "Bra förslag" och "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag" till "Dåligt förslag". Balansmålet kan variera mellan +100 och -100. Om alla anser förslaget om fortsatt stor industrisektor som bra blir balansmålet +100 och omvänt, anser alla att förslaget är dåligt blir balansmålet -100. För förslaget om mindre andel industriarbete och fler inom tjänste- och servicesektorn är svarsalternativen vända i tabellen och balansmålet är beräknat med andel dåligt förslag minus andel bra förslag. Om samtliga anser förslaget om mindre andel industriarbete och fler inom tjänste- och servicesektorn som *dåligt* blir balansmålet +100 och om alla anser att förslaget är bra blir balansmålet -100. För mer information om hur variabler är konstruerade, se kommentaren under tabell 1

Av miljöpartiets sympatisörer är det en klar övervikt för tjänstesamhället (-16) och även bland folkpartiets och vänsterpartiets anhängare finns en viss övervikt för ett framtida tjänste- och servicesamhälle. Omvänt är centerpartiets (+42) och i viss mån moderaternas, kristdemokraternas och socialdemokraternas sympatisörer tveksamma och mer positivt inställda till industrisamhället.

Partiskillnaderna reflekterar delvis åldersskillnader. Bland de yngsta är det en övervikt för att satsa på ett tjänste- och servicesamhälle (-9), bland de äldsta en klar övervikt för att behålla industrisektorn (+28). Bland högutbildade och akademiker finns också en övervikt för tjänster och service (-3), liksom bland SACO-medlemmar (-6). LO-medlemmar håller på industrin (+25). Det gör även jordbrukare (+41), liksom egna företagare, arbetare och tjänstemän.

Som inledningsvis framhölls speglar människors bild av framtidssamhället den position man har i dagens samhälle, men också i vad mån den egna gruppen skulle komma att stärkas om samhället utvecklas i en viss riktning. Det senare talar för en tolkning där egenintresset spelar en viktig roll för människors bedömningar. Fortfarande är det dock svårbedömbart hur åldersskillnaderna skall tolkas. Det är tydligt att yngre människor har vissa förhoppningar om ett samhälle som skiljer sig från dagens. Till detta finns åtminstone två alternativa tolkningar. Den ena är att yngre alltid har trott på ett nytt samhälle, men att de senare socialiseras in i det existerande. Den andra är att vi faktiskt har en ny generation, en generation X (jfr Stina Bengtssons artikel i denna volym), som ser världen annorlunda och som kommer att behålla den synen även när de blir äldre. Vissa analyser på grundval av SOM-undersökningarna pekar i en sådan riktning (Holmberg och Weibull, 2000; Oskarsson, 2002). Vad vi ser embryon till kan alltså vara klara generationsskillnader. Morgondagens tjänstesamhälle mot gårdagens industrisamhälle? Ung mot gammal? Växande generationsmot-sättning? Är det vad vi har att se fram emot?

Förändrad industrisyn?

Att svenskarna fått en mer industrinegativ syn under de senaste åren är kanske inte så oväntat med tanke på den utveckling vi sett. Neddragningarna har inte gått opinionen osedd förbi. Folkets tro på industrin är däremot inte helt i botten, trots låga förtroendesiffror. Våra resultat gällande vilket samhälle det skall satsas på i framtiden visar att svenska folket fortfarande vill ha en svensk industri där industriarbete utgör kärnan i näringslivet. Uppslutningen bakom förslaget att underlätta för svensk industri att förbli svenskägd är ännu ett tecken i den riktningen. Men hur länge kommer stödet för industrisamhället att bestå? Utvecklingen bara hittills i år med ytterligare besparingar från Ericsson och den våldsamma kritiken mot ABB:s vd-pensioner är inte faktorer som förbättrar föreställningarna om industrin. Det är rubriker i stil med de som SAAB levererat under våren 2002 – rubriker som vittnar om satsning och produktionsökning som kanske krävs för att vinden skall vända?

Noter

- ¹ Föreliggande kapitel är en rapport från forskningsprojektet Arbete & Industri. Syftet med projektet är att belysa medborgarnas föreställningar om industrisamhället. Den övergripande tanken är att få en bild av vilka åsikter olika grupper i samhället har om näringslivet och arbetsförhållanden inom industrin. Ett särskilt syfte i projektet är också att studera synen på utbildningens roll för den svenska industrin. Huvudansvariga för Arbete & Industri är Sören Holmberg och Lennart Weibull. Projektet finansieras från och med 2001 av Svenskt Näringsliv och Sveriges Verkstadsindustrier. Under åren 1998-2000 finansierades projektet av SKF AB. Avrapportering av resultaten från 1998-2000 återfinns i Sören Holmberg och Lennart Weibull (2002) *Arbete & Industri*. SOM-institutet, Göteborgs universitet respektive i Maria Pettersson, Sören Holmberg och Lennart Weibull (2002) *Arbete & Industri*. Teknisk rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- ² Observera att balansmättet här beräknas som andel dåligt förslag minus andel bra förslag. Att ha ett positivt balansmått (+) betyder här att man är tveksam till en expansion för tjänste- och servicesamhället och positiv till industrisamhället.

Referenser

- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red) (2000) *Det nya samhället*. SOM-rapport nr 24. SOM-institutet: Göteborgs universitet
- Holmberg, Sören och Lennart Weibull (2002) *Arbete & Industri*. Arbetsrapport?. SOM-institutet: Göteborgs universitet
- Oscarsson, Henrik (2002) Ungdomars värderingar. I Oscarsson, Henrik (red) *Spår i framtiden*. SOM-rapport nr 28. SOM-institutet: Göteborgs universitet
- Pettersson, Maria, Sören Holmberg och Lennart Weibull (2002) *Arbete & Industri*. Teknisk rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.